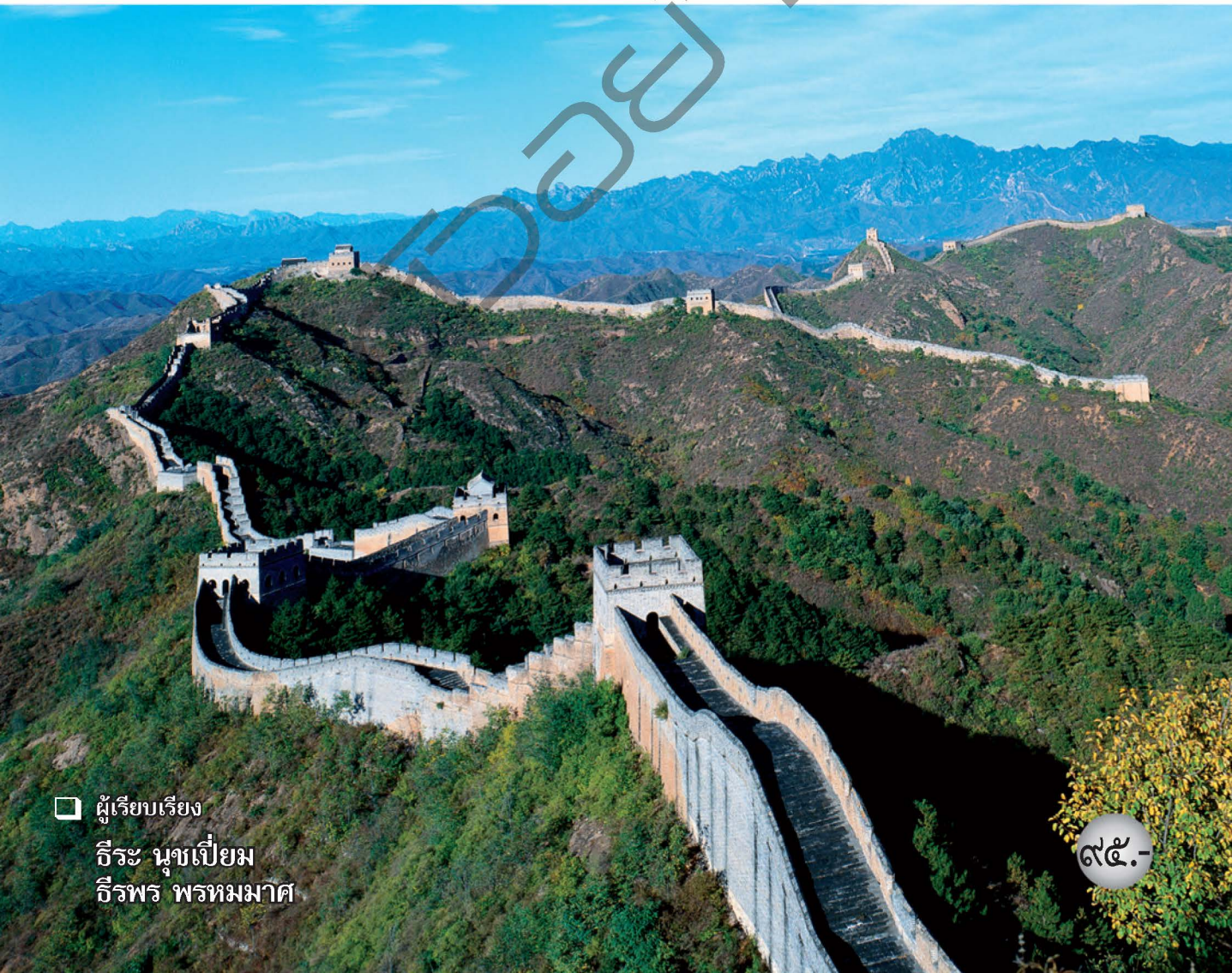

ประวัติศาสตร์

ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๒

ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช ๒๕๕๑

ม.๒

ผู้เรียบเรียง

ธีระ นุชเปี่ยม

ธีรพร พรหมมาศ

 IMAC EDUCATION

หนังสือเรียน รายวิชาพื้นฐาน

ประวัติศาสตร์

ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๒

กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม
ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช ๒๕๕๑

ผู้เรียบเรียง

ผศ. ดร.ธีระ นุชเปี่ยม
ธีรพร พรหมมาศ

ผู้ตรวจ

รศ. พวงเพชร สุรัตน์กุล
ผศ. ดร. ชัยฤทธิ์ ศิลาเดช
อ. กิติกฤทธิ์ บุษบา

บรรณาธิการ

ศ. ดร. ชัยอนันต์ สมุทวณิช

หนังสือเรียน รายวิชาพื้นฐาน

ประวัติศาสตร์

ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๒

ข้อมูลทางบรรณานุกรมของสำนักหอสมุดแห่งชาติ
ธีระ นุชเปี่ยม.

หนังสือเรียน รายวิชาพื้นฐาน ประวัติศาสตร์ ชั้น ม.๒--
พิมพ์ครั้งที่ ๒-- กรุงเทพฯ : แม็คเอดดูเคชั่น, ๒๕๖๕.
๑๓๒ หน้า

๑. ประวัติศาสตร์--การศึกษาและการสอน (มัธยมศึกษา).
I. ธีรพร พรหมมาศ, ผู้แต่งร่วม. II. ชื่อเรื่อง.

909.712

ISBN 978-616-345-244-3

พิมพ์ครั้งที่ ๒

สงวนลิขสิทธิ์ : มิถุนายน ๒๕๖๕

สงวนลิขสิทธิ์ตามกฎหมาย ห้ามลอกเลียน ไม่ว่าจะเป็น
ส่วนหนึ่งส่วนใดของหนังสือเล่มนี้ นอกจากจะได้รับอนุญาต
เป็นลายลักษณ์อักษร

จัดทำโดย

MAC EDUCATION

ส่งมอบลิขสิทธิ์จ่าย ไปรษณีย์ลาดพร้าว

ในนาม บริษัท แม็คเอดดูเคชั่น จำกัด

เลขที่ ๙/๙๙ อาคารแม็ค ซอยลาดพร้าว ๓๘ ถนนลาดพร้าว

แขวงจันทระเกษม เขตจตุจักร กรุงเทพฯ ๑๐๙๐๐

☎ ๐-๒๙๓๘-๒๐๒๒-๗ โทรสาร ๐-๒๙๓๘-๒๐๒๘

E-mail : www.MACeducation.com

พิมพ์ที่ : บริษัท ซี.วี.แอล.การพิมพ์ จำกัด

คำนำ

หนังสือเรียน รายวิชาพื้นฐาน ประวัติศาสตร์ ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๒ เรียบเรียงขึ้นตรงตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช ๒๕๕๑ ที่สำนักงานการศึกษาและมาตรฐานการศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการระบุไว้ทั้งหมด

หนังสือเล่มนี้จะแบ่งเนื้อหาออกเป็นหน่วยการเรียนรู้ ประกอบด้วยเนื้อหาเกี่ยวกับการประเมินความน่าเชื่อถือของหลักฐานทางประวัติศาสตร์ ข้อมูล ความคิดเห็น ข้อเท็จจริง และความจริงทางประวัติศาสตร์ พัฒนาการของภูมิภาคต่างๆ ในทวีปเอเชีย แหล่งอารยธรรมโบราณในภูมิภาคเอเชีย พัฒนาการของอาณาจักรอยุธยาและอาณาจักรธนบุรี ตั้งแต่การสถาปนาอาณาจักร ปัจจัยที่ส่งเสริมความเจริญรุ่งเรือง การเมืองการปกครอง เศรษฐกิจ ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ ความเสื่อมอำนาจ ภูมิปัญญา และบุคคลสำคัญ

คณะผู้เรียบเรียงหวังเป็นอย่างยิ่งว่า หนังสือเรียน รายวิชาพื้นฐาน ประวัติศาสตร์เล่มนี้จะช่วยอำนวยความสะดวกให้การเรียนการสอนมีประสิทธิภาพ ช่วยให้ผู้เรียนได้รับสาระความรู้ที่เป็นประโยชน์ในการดำเนินชีวิต รวมทั้งสัมฤทธิ์ผลทางการศึกษาตามที่หลักสูตรกำหนดไว้ได้เป็นอย่างดี

คณะผู้เรียบเรียง

หนังสือเรียน รายวิชาพื้นฐาน ประวัติศาสตร์ ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๒ ตรงตามสาระและมาตรฐานการเรียนรู้ ดังนี้

สาระการเรียนรู้	มาตรฐานการเรียนรู้
สาระที่ ๔ ประวัติศาสตร์	ส ๔.๑ เข้าใจความหมาย ความสำคัญของเวลาและยุคสมัยทางประวัติศาสตร์ สามารถใช้วิธีการทางประวัติศาสตร์มาวิเคราะห์เหตุการณ์ต่างๆ อย่างเป็นระบบ
	ส ๔.๒ เข้าใจพัฒนาการของมนุษยชาติจากอดีตจนถึงปัจจุบันในด้านความสัมพันธ์และการเปลี่ยนแปลงของเหตุการณ์อย่างต่อเนื่อง ตระหนักถึงความสำคัญและสามารถวิเคราะห์ผลกระทบที่เกิดขึ้น
	ส ๔.๓ เข้าใจความเป็นมาของชาติไทย วัฒนธรรม ภูมิปัญญาไทย มีความรัก ความภูมิใจ และธำรงความเป็นไทย

คำชี้แจง

หนังสือเรียน รายวิชาพื้นฐาน ประวัติศาสตร์ ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๒ บริษัท แม็คเอ็ดดูเคชั่น จำกัด ได้จัดทำและพัฒนาขึ้นใหม่ให้ตรงตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช ๒๕๕๑ โดยในการจัดทำและพัฒนาหนังสือเรียนครั้งนี้ นอกจากจัดเนื้อหาให้ตรงกับสาระแกนกลางและตัวชี้วัด ชั้นปีที่กระทรวงศึกษาธิการกำหนดแล้ว ยังได้นำผลการวิจัยประเมินผลการใช้สื่อการเรียนรู้ตามหลักสูตร การศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช ๒๕๕๔ ซึ่งบริษัท แม็คเอ็ดดูเคชั่น จำกัด ได้ดำเนินการศึกษาวิจัยมา ดำเนินการพัฒนาหนังสือเรียนชุดนี้ ดังนี้

๑. จัดทำสาระการเรียนรู้ให้ตรงตามตัวชี้วัดชั้นปีและครอบคลุมมาตรฐานการเรียนรู้ของหลักสูตร ทุกระดับที่หลักสูตรแกนกลางกำหนดให้เรียนในแต่ละปี

๒. จัดทำตัวชี้วัดชั้นปี เพื่อการประเมินคุณภาพภายนอกด้านผู้เรียนของสำนักงานรับรองมาตรฐาน และประเมินคุณภาพการศึกษา (สมศ.) และสะท้อนให้เห็นถึงความตระหนักและความพยายามของ สถานศึกษาที่จะจัดการเรียนการสอนให้ได้ตามมาตรฐานที่กำหนด

๓. จัดให้มีกิจกรรมเพื่อฝึกกระบวนการเรียนรู้ที่มุ่งพัฒนาให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จนบรรลุตาม มาตรฐานการเรียนรู้และตัวชี้วัดชั้นปีของหลักสูตร ซึ่งสามารถศึกษารายละเอียดได้จากแผนการจัด การเรียนรู้ที่บริษัทได้จัดทำขึ้นตามแนวทางการวางแผนแบบย้อนกลับ (Backward Design) ทั้งนี้ ผู้สอนควรชี้แจงและให้คำแนะนำเพิ่มเติมเพื่อให้ผู้เรียนทุกคนได้ปฏิบัติจริงตามกิจกรรมแนะนำ

๔. จัดทำเนื้อหาเพิ่มเติมนอกเหนือจากหนังสือเล่มนี้ โดยบริษัทเป็นผู้รับผิดชอบคุณภาพ ในรูปแบบ MAC e-knowledge ผู้สอนและผู้เรียนที่มีความสนใจจะศึกษาค้นคว้าเพิ่มเติม สามารถหาข้อมูลได้ที่ www.MACeducation.com/e-knowledge หรือเชื่อมต่อกับ Web Site ของ บริษัท คือ www.MACeducation.com ซึ่งมีฐานข้อมูลที่ท่านสามารถ Download มาศึกษาได้

๕. เพื่อสนองนโยบายในการพัฒนาประเทศ โดยยึดหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงและนโยบาย ให้มีการขับเคลื่อนปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงสู่สถานศึกษาทุกระดับ ได้มีการเพิ่มเติมเนื้อหาและกิจกรรม การเรียนรู้ในรูปแบบภาระงานที่มุ่งให้ผู้เรียนมีความรู้ความเข้าใจและนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ไปประยุกต์ใช้ โดยแทรกไว้ในกิจกรรมตรวจสอบความเข้าใจบางหน่วยที่มีเนื้อหาสอดคล้อง โดยใช้ตรา สัญลักษณ์โครงการขับเคลื่อนปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงสู่สถานศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการ กำกับไว้ เพื่อเป็นจุดสังเกตสำหรับครูผู้สอนจะได้แนะนำผู้เรียน และครูควรเพิ่มเติมรายละเอียด เกี่ยวกับหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงให้แก่ผู้เรียนตามความเหมาะสม

บริษัท แม็คเอ็ดดูเคชั่น จำกัด ขอขอบพระคุณทุกท่านที่ให้ความไว้วางใจเลือกใช้สื่อการเรียนรู้ของบริษัท และขอตั้งปณิธานว่าจะสร้างสรรค์สื่อการเรียนรู้ที่มีคุณค่าและเกิดประโยชน์สูงสุดต่อวงการศึกษาตลอดไป

บริษัท แม็คเอ็ดดูเคชั่น จำกัด

ตัวอย่าง

สารบัญ

หน่วยการเรียนรู้ที่ ๑ หลักฐานทางประวัติศาสตร์	๑
---	---

ตรงตามมาตรฐาน ส ๔.๑ ตัวชี้วัดข้อ ๑, ๒, ๓

๑. การประเมินความน่าเชื่อถือของหลักฐานทางประวัติศาสตร์	๒
๒. ข้อมูล ความคิดเห็น ข้อเท็จจริง และความจริงทางประวัติศาสตร์	๕
๓. การตีความหลักฐานทางประวัติศาสตร์	๑๐
คำถามท้ายหน่วย	๑๒

หน่วยการเรียนรู้ที่ ๒ พัฒนาการของทวีปเอเชีย	๑๓
---	----

ตรงตามมาตรฐาน ส ๔.๒ ตัวชี้วัดข้อ ๑, ๒

๑. พัฒนาการของภูมิภาคต่างๆ ในทวีปเอเชีย	๑๔
๒. แหล่งอารยธรรมโบราณในทวีปเอเชีย	๔๘
คำถามท้ายหน่วย	๖๓

หน่วยการเรียนรู้ที่ ๓ พัฒนาการของอาณาจักรอยุธยา	๖๔
---	----

ตรงตามมาตรฐาน ส ๔.๓ ตัวชี้วัดข้อ ๑, ๒, ๓

๑. การสถาปนาอาณาจักรอยุธยา	๖๖
๒. ปัจจัยที่มีผลต่อความมั่นคงและความเจริญรุ่งเรืองของอาณาจักรอยุธยา	๖๖
๓. พัฒนาการด้านต่างๆ ของอาณาจักรอยุธยา	๖๕
๔. ความเสื่อมของอาณาจักรอยุธยา	๘๘
๕. ภูมิปัญญาในสมัยอยุธยา	๕๑
๖. บุคคลสำคัญในสมัยอยุธยา	๕๗
คำถามท้ายหน่วย	๑๐๑

หน่วยการเรียนรู้ที่ ๔ พัฒนาการของอาณาจักรธนบุรี

๑๐๒

ตรงตามมาตรฐาน ส ๔.๓ ตัวชี้วัดข้อ ๑, ๓

๑. การสถาปนากรุงธนบุรี

๑๐๔

๒. ปัจจัยที่มีผลต่อความเจริญรุ่งเรืองของอาณาจักรธนบุรี

๑๐๕

๓. พัฒนาการในด้านต่าง ๆ ของอาณาจักรธนบุรี

๑๐๗

๔. ความเสื่อมของอาณาจักรธนบุรี

๑๑๓

๕. ภูมิปัญญาในสมัยธนบุรี

๑๑๕

๖. บุคคลสำคัญในสมัยธนบุรี

๑๑๖

คำถามท้ายหน่วย

๑๒๐

บรรณานุกรม

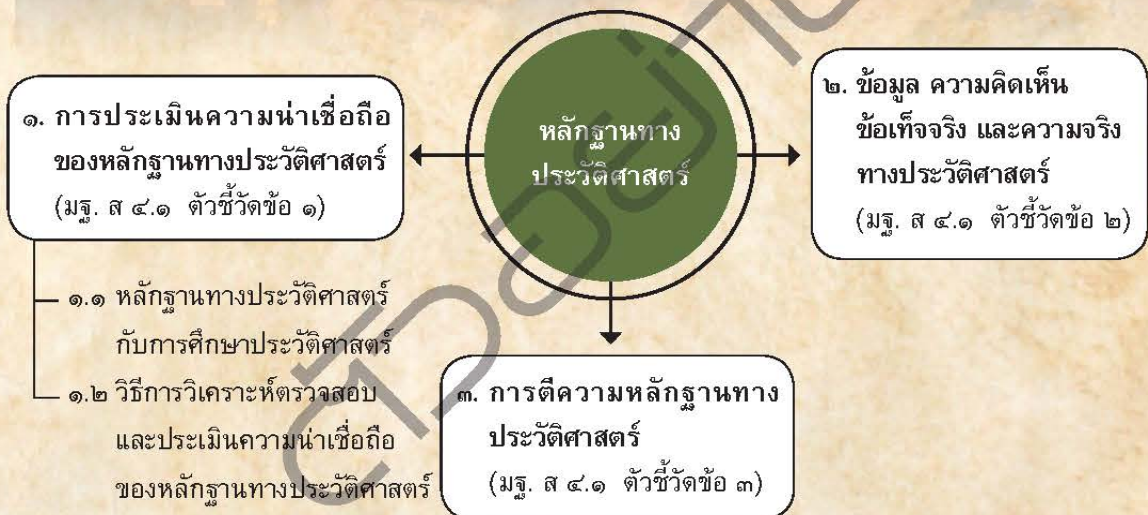
๑๒๑

ดัชนี

๑๒๔

หลักฐานทางประวัติศาสตร์

๑. ประเมินความน่าเชื่อถือของหลักฐานทางประวัติศาสตร์ในลักษณะต่างๆ (มฐ. ส ๔.๑ ตัวชี้วัดข้อ ๑)
๒. วิเคราะห์ความแตกต่างระหว่างความจริงกับข้อเท็จจริงของเหตุการณ์ทางประวัติศาสตร์ (มฐ. ส ๔.๑ ตัวชี้วัดข้อ ๒)
๓. เห็นความสำคัญของการตีความหลักฐานทางประวัติศาสตร์ที่น่าเชื่อถือ (มฐ. ส ๔.๑ ตัวชี้วัดข้อ ๓)

๑. การประเมินความน่าเชื่อถือของหลักฐานทางประวัติศาสตร์

หลักฐานทางประวัติศาสตร์ หมายถึง ร่องรอยความคิดและการกระทำของมนุษย์ในอดีตที่หลงเหลือตกทอดมาถึงปัจจุบัน ซึ่งสิ่งเหล่านั้นอาจเกิดขึ้นโดยมนุษย์ตั้งใจสร้างขึ้นหรือไม่ได้ตั้งใจสร้างขึ้นก็ได้

หลักฐานที่มนุษย์ตั้งใจสร้างขึ้น เช่น เครื่องมือเครื่องใช้ อาวุธ เครื่องประดับ เครื่องเคลือบ อาคารสถานที่ ศิลปจารึก เอกสารต่างๆ เป็นต้น

หลักฐานที่มนุษย์ไม่ได้ตั้งใจสร้างขึ้น เช่น โครงกระดูกมนุษย์ ชั้นดิน สภาพแวดล้อมต่างๆ ร่องรอยที่อยู่อาศัย สภาพผังเมือง เป็นต้น

หลักฐานทางประวัติศาสตร์จึงเป็นเครื่องมือที่นักประวัติศาสตร์ใช้ในการสืบค้นเรื่องราวของมนุษย์ในอดีต โดยผู้ศึกษาประวัติศาสตร์จะอาศัยร่องรอยการกระทำของคนในสมัยก่อน แล้ววิเคราะห์ตีความจากร่องรอยเหล่านั้น เพื่อจะรู้ว่าอะไรเกิดขึ้นในอดีตบ้าง นอกจากนี้หลักฐานทางประวัติศาสตร์ยังเป็นข้อมูลของสังคมมนุษย์ในอดีตที่นักประวัติศาสตร์สามารถเรียนรู้ได้โดยการวิเคราะห์และตีความ

๑.๑ หลักฐานทางประวัติศาสตร์กับการศึกษาประวัติศาสตร์

การเรียนรู้เรื่องราวทางประวัติศาสตร์ ต้องอาศัยหลักฐานเพื่อใช้ในการเรียบเรียงเรื่องราว ดังนั้นถ้าหลักฐานที่นำมาใช้มีความน่าเชื่อถือ เรื่องราวที่เรียบเรียงก็就会有ความน่าเชื่อถือด้วยเช่นกัน ในที่นี้จะขอนำหลักฐานทางประวัติศาสตร์ในสมัยอยุธยาและธนบุรีมาเป็นตัวอย่างในการศึกษา

หลักฐานทางประวัติศาสตร์สามารถแบ่งตามลำดับความน่าเชื่อถือของหลักฐานได้ ๒ ประเภท ได้แก่ หลักฐานชั้นต้น (Primary Sources) และหลักฐานชั้นรอง (Secondary Sources)

๑. หลักฐานชั้นต้น หมายถึง หลักฐานร่วมสมัยที่เกิดขึ้นในช่วงเวลาที่มีเหตุการณ์ใดเหตุการณ์หนึ่งเกิดขึ้น หรือมีการจัดทำโดยผู้มีประสบการณ์ตรงหรือมีส่วนร่วมกับการเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในขณะนั้น เช่น บันทึกความทรงจำ จดหมายสื่อสารระหว่างบุคคล เป็นต้น

๒. หลักฐานชั้นรอง หมายถึง หลักฐานที่เกิดขึ้นภายหลังเหตุการณ์นั้นๆ หรือเป็นหลักฐานที่เกิดจากการรวบรวมข้อมูลของผู้ที่ไม่ได้มีส่วนร่วมกับการเหตุการณ์นั้น หรือเป็นหลักฐานที่เกิดจากการศึกษาค้นคว้าหลักฐานชั้นต้น เช่น หนังสือ วิทยานิพนธ์ เอกสารการวิจัย วารสาร หนังสือเรียน ภาพยนตร์อิงประวัติศาสตร์ เป็นต้น ดังนั้นผู้ศึกษาจึงต้องใช้วิจารณญาณในการนำหลักฐานเหล่านี้ไป

ใช้ โดยการพิจารณาคุณสมบัติและความน่าเชื่อถือของผู้เขียน อีกทั้งควรเลือกหลักฐานประเภทต่างๆ ประกอบในการศึกษาทางประวัติศาสตร์

โดยปกติแล้วหลักฐานชั้นต้นจะได้รับความน่าเชื่อถือกว่าหลักฐานชั้นรอง แต่อย่างไรก็ตามหลักฐานชั้นต้นอาจให้ข้อเท็จจริงที่ผิดพลาดได้ เช่น ผู้จดบันทึกไม่เข้าใจเหตุการณ์ที่แท้จริง หรือมีเจตนาบิดเบือนความเป็นจริงเพื่อประโยชน์ของตนและผู้ที่เกี่ยวข้อง ส่วนหลักฐานชั้นรองที่บันทึกขึ้นภายหลังไม่มีส่วนได้ส่วนเสียกับเหตุการณ์นั้น และได้ตรวจสอบข้อเท็จจริงต่างๆ อย่างรอบคอบ อาจให้ความจริงมากกว่าหลักฐานชั้นต้นก็เป็นได้

นอกจากการจำแนกหลักฐานตามความน่าเชื่อถือแล้ว ยังต้องพิจารณาลักษณะของหลักฐาน โดยแบ่งออกเป็น ๒ ลักษณะ คือ หลักฐานที่เป็นลายลักษณ์อักษรและหลักฐานที่ไม่เป็นลายลักษณ์อักษร

๑. หลักฐานที่เป็นลายลักษณ์อักษร หมายถึง หลักฐานที่มีการบันทึกเป็นตัวหนังสือ เช่น จารึก พงศาวดาร จดหมายเหตุ เอกสาร บันทึกความทรงจำ วรรณกรรม เป็นต้น

๑) จารึก เป็นการเขียนเรื่องราวลงบนวัสดุที่มีความคงทน เช่น แท่งหิน แผ่นอิฐ แผ่นทองคำ แผ่นทองแดง ฐานพระพุทธรูป ฐานเจดีย์ เป็นต้น จารึกถือเป็นหลักฐานทางประวัติศาสตร์ที่เก่าแก่ที่สุดและมีความน่าเชื่อถือ เพราะไม่สามารถแก้ไขหรือดัดแปลงได้ ซึ่งจารึกที่พบในประเทศไทยมีหลายภาษา อักษร เช่น ภาษาบาลี ภาษาสันสกฤต ภาษาอักษรมอญโบราณ อักษรปัลลวะ (อินเดียใต้) เป็นต้น ส่วนจารึกภาษาไทยหลักแรกของไทย คือ ศิลাজารึกพ่อขุนรามคำแหง สมัยสุโขทัย จารึกที่สำคัญในสมัยอยุธยา มีหลายหลักและถือเป็นหลักฐานในการศึกษาประวัติศาสตร์อยุธยา เช่น

- **จารึกกฎหมายลักษณะโจร** เป็นประกาศใช้กฎหมายลักษณะลักพาของอาณาจักรอยุธยา ในดินแดนที่เป็นอาณาจักรสุโขทัย ซึ่งขณะนั้นสุโขทัยยังเป็นประเทศราชของอยุธยา

- **จารึกบนฐานพระอิศวร** จังหวัดกำแพงเพชร พ.ศ. ๒๐๕๓ ที่กล่าวถึงเจ้าพระยา-ศรีธรรมโศกราชและการบำเพ็ญกุศลต่างๆ แต่สมเด็จพระบรมราชาธิราชที่ ๓ และสมเด็จพระรามาธิบดีที่ ๒ เมื่อครั้งปรากฏพระนามว่าพระเชษฐาาณะเป็นอุปราชครองเมืองพิษณุโลก

- **จารึกเจดีย์ศรีสองรัก** อำเภอด่านซ้าย จังหวัดเลย ที่กล่าวถึงการประกาศความเป็นมิตรระหว่างสมเด็จพระมหาจักรพรรดิของอยุธยากับพระไชยเชษฐาของอาณาจักรล้านช้างเมื่อ พ.ศ. ๒๑๐๓

- **จารึกขุนศรีไชยราชมณฑลเทพ** อำเภอด่านขุนทด จังหวัดนครราชสีมา ที่กล่าวถึงเหตุการณ์สมเด็จพระบรมราชาธิราชที่ ๒ ทรงให้ขุนศรีไชยราชมณฑลเทพพร้อมกับขุนนางอื่นๆ ยกทัพไปตีเมืองนครหลวงของอาณาจักรเขมรและเมืองอื่นๆ ได้สำเร็จ

๒) พงศาวดาร เป็นการบันทึกเรื่องราวในอดีตภายใต้การอุปถัมภ์ของราชสำนัก เนื้อหาส่วนใหญ่จะเป็นเรื่องราวของพระมหากษัตริย์ที่ปกครองบ้านเมือง ทั้งนี้เชื่อว่าประเพณีการสร้างพระราชพงศาวดารเริ่มในสมัยอยุธยา พระราชพงศาวดารที่สำคัญในสมัยอยุธยา ได้แก่

- พระราชพงศาวดารกรุงศรีอยุธยา ฉบับหลวงประเสริฐอักษรนิติ์ เป็นพระราชพงศาวดารฉบับเก่าที่สุดที่หลงเหลือมาจนถึงปัจจุบัน เขียนขึ้นในสมัยสมเด็จพระนารายณ์มหาราช เมื่อ พ.ศ. ๒๒๒๓ โดยตั้งชื่อพงศาวดารตามหลวงประเสริฐอักษรนิติ์ (แพ ตาลละลักษณ์) ซึ่งเป็นผู้พบและมอบให้หอสมุดวชิรญาณ เพื่อเป็นเกียรติแก่ผู้มอบ เนื้อหาของพงศาวดารฉบับนี้ให้รายละเอียดของเหตุการณ์ไม่มากนัก โดยเริ่มตั้งแต่การสถาปนาพระพุทธรูปพันธุเชิงเมื่อ พ.ศ. ๑๘๖๗ การสถาปนากรุงศรีอยุธยาใน พ.ศ. ๑๘๙๓ และสิ้นสุดที่เหตุการณ์สมเด็จพระนเรศวรมหาราชยกทัพไปถึงเมืองหางหลวง ใน พ.ศ. ๒๑๔๗

พระราชพงศาวดารกรุงเก่า
ฉบับหลวงประเสริฐอักษรนิติ์
เรียบเรียง พ.ศ. ๒๒๒๓

- พระราชพงศาวดารกรุงศรีอยุธยา ฉบับพันจันทนุมาศ (เจิม) เป็นพระราชพงศาวดารที่กล่าวถึงเหตุการณ์ตั้งแต่การสถาปนากรุงศรีอยุธยาในรัชสมัยสมเด็จพระรามาธิบดีที่ ๑ จนกระทั่งสิ้นสุทธราชกาลสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราชในสมัยธนบุรีและรัตนโกสินทร์ตอนต้น

- พระราชพงศาวดารกรุงศรีอยุธยา ฉบับหอสมุดวชิรญาณ เป็นพระราชพงศาวดารที่อยู่ในหอสมุดวชิรญาณตั้งแต่เดิม จึงตั้งชื่อดังกล่าวเพื่อเป็นเกียรติแก่ห้องสมุดวชิรญาณที่ได้เก็บรักษาไว้ พระราชพงศาวดารกรุงศรีอยุธยาฉบับนี้มีประโยชน์ต่อการศึกษาประวัติศาสตร์อยุธยาเป็นอย่างมาก เพราะมีเนื้อหาเกี่ยวกับอยุธยาที่สมบูรณ์ฉบับหนึ่ง

- พระราชพงศาวดารกรุงสยามหรือพระราชพงศาวดารฉบับบริติชมิวเซียม เป็นพระราชพงศาวดารของบริติชมิวเซียม กรุงลอนดอน ประเทศอังกฤษ ที่กล่าวถึงเรื่องราวก่อนการสถาปนากรุงศรีอยุธยา กรุงธนบุรี จนกระทั่งการสถาปนากรุงรัตนโกสินทร์

- พระราชพงศาวดารกรุงศรีอยุธยาฉบับเยเรเมียส ฟานฟลีต เขียนโดยเยเรเมียส ฟานฟลีต พ่อค้าชาวฮอลันดาที่เดินทางมายังกรุงศรีอยุธยาในสมัยสมเด็จพระเจ้าปราสาททอง สันนิษฐานว่าฟานฟลีตไม่ได้ตั้งใจจะสร้างพระราชพงศาวดาร หากต้องการเล่าเรื่องเกี่ยวกับพระมหากษัตริย์อยุธยาที่ตนรู้จักให้กับข้าหลวงใหญ่ของฮอลันดา ซึ่งต้นฉบับบันทึกเป็นภาษาฮอลันดาและได้แปลเป็นภาษาอังกฤษ ต่อมาจึงแปลเป็นภาษาไทย

พระราชพงศาวดารกรุงศรีอยุธยา เขียนโดย เยเรเมียส ฟานฟลีต
พ่อค้าชาวฮอลันดาที่เดินทางมายังกรุงศรีอยุธยา

พระราชพงศาวดารนับเป็นหลักฐานทางประวัติศาสตร์ที่สำคัญ โดยเฉพาะในสมัยอยุธยา และธนบุรี แต่การนำหลักฐานประเภทพงศาวดารมาใช้นั้นสิ่งที่จะต้องระวัง คือ พงศาวดารที่ได้รับการชำระคัดลอกหรือเรียบเรียงขึ้นมาใหม่นั้น มักจะก่อให้เกิดความคลาดเคลื่อนได้ เนื่องจากการชำระอาจมีการตัดข้อความหรือเพิ่มข้อความ ซึ่งจะทำให้เนื้อความเดิมมีความคลาดเคลื่อนไป ดังนั้น การใช้พระราชพงศาวดารจึงต้องมีการตรวจสอบความถูกต้องกับหลักฐานประเภทอื่นๆ

๓) **จดหมายเหตุ** เป็นบันทึกเหตุการณ์ร่วมสมัยหรือเวลาใกล้เคียงกับผู้พบเห็นเหตุการณ์ แล้วบันทึกไว้ จดหมายเหตุเป็นเอกสารที่ให้ข้อมูลเกี่ยวกับวันเวลาที่เกิดเหตุการณ์ถูกต้อง เช่น จดหมายเหตุโหรที่มีการทำปฏิทินบอกเวลาไว้ล่วงหน้า และมีการจดบันทึกเหตุการณ์สำคัญๆ ที่เกิดขึ้นไว้ในปฏิทิน นอกจากนี้หากเป็นจดหมายเหตุบุคคล ก็จะมีการบันทึกเรื่องราวที่พบเห็น ความรู้สึก และความคิดเห็นของตนไว้ด้วย จดหมายเหตุที่สำคัญในสมัยอยุธยา เช่น

ปุมโหร หลักฐานที่เป็นลายลักษณ์อักษรที่ใช้ในการศึกษาประวัติศาสตร์สมัยอยุธยา

- จดหมายเหตุโกษาปาน เขียนโดยออกพระวิสุทธรสุนทร (ปาน) ราชทูตไทยที่นำคณะทูต ไปเฝ้าพระเจ้าหลุยส์ที่ ๑๔ ของฝรั่งเศสเมื่อ พ.ศ. ๒๒๒๙
- จดหมายเหตุกรมหลวงนรินทรเทวี เป็นพระราชนิพนธ์ของพระเจ้าน้องนางเธอในรัชกาลที่ ๑ ที่เล่าเหตุการณ์ตั้งแต่เสียกรุงศรีอยุธยาใน พ.ศ. ๒๓๑๐ สมัยธนบุรี จนถึง พ.ศ. ๒๓๘๑ สมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้น จดหมายเหตุฉบับนี้นับเป็นเอกสารสำคัญในการศึกษาประวัติศาสตร์สมัยธนบุรี

๔) **เอกสารชาวต่างชาติ** เป็นเอกสารที่บันทึกโดยชาวต่างชาติที่เข้ามาในอาณาจักรอยุธยา ที่มีทั้งพ่อค้า นักบวช ผู้เผยแผ่ศาสนา คณะทูต เป็นต้น ทั้งนี้เอกสารชาวต่างชาติที่สำคัญต่อการศึกษาประวัติศาสตร์ไทย คือ เอกสารของจีน ที่ได้บันทึกเรื่องราวต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นการค้า หรือจดหมายเหตุประจำรัชกาลที่เกี่ยวกับอาณาจักรอยุธยา โดยเฉพาะจดหมายเหตุราชวงศ์หมิงของจีน หรือหมิงสีลู่ นอกจากนี้ยังมีเอกสารของชาวตะวันตกชาติต่างๆ เช่น ฮอลันดา โปรตุเกส อังกฤษ ฝรั่งเศส เป็นต้น ซึ่งเอกสารของชาวตะวันตกมักบันทึกเรื่องราวเกี่ยวกับที่ตั้ง สภาพภูมิศาสตร์ ความเป็นอยู่ การประกอบอาชีพ ประเพณี การค้า รวมทั้งบันทึกชื่อขุนนางต่างๆ ที่ติดต่อกับ ทำให้เอกสารชาวตะวันตกมีคุณค่าต่อการศึกษาประวัติศาสตร์สมัยอยุธยา เอกสารชาวตะวันตก เช่น

- จดหมายเหตุลาลูแบร์ บันทึกโดยมองซิเออร์ เดอ ลาลูแบร์ อัครราชทูตของพระเจ้าหลุยส์ที่ ๑๔ แห่งฝรั่งเศสที่เข้ามาเจริญสัมพันธไมตรีในสมัยสมเด็จพระนารายณ์มหาราช

เนื้อหาที่บันทึกจึงเป็นเหตุการณ์ในรัชสมัยสมเด็จพระนารายณ์มหาราช นอกจากนี้ยังบันทึกเรื่องสภาพภูมิศาสตร์ ภูมิอากาศ การทำเกษตรของผู้คนในอาณาจักรอยุธยา รวมถึงขนบธรรมเนียมประเพณีต่างๆ ที่ได้พบเห็น

- จดหมายเหตุการเดินทางของโตเม ปิเรส บันทึกโดยโตเม ปิเรส ชาวโปรตุเกส ที่ได้เดินทางมายังกรุงศรีอยุธยาในสมัยสมเด็จพระรามาธิบดีที่ ๒

๕) **บันทึกความทรงจำ** เป็นหลักฐานประวัติศาสตร์ที่ผู้บันทึกบรรยายถึงเหตุการณ์เรื่องราวในอดีตที่ผ่านมาแล้ว บันทึกความทรงจำที่ใช้ในการศึกษาประวัติศาสตร์อยุธยา เช่น

- คำให้การขุนหลวงวัดประดู่ทรงธรรม เป็นเรื่องเกี่ยวกับขนบธรรมเนียมประเพณีและบ้านเมืองในสมัยอยุธยาตอนปลาย ซึ่งให้รายละเอียดเกี่ยวกับวิถีชีวิตทางเศรษฐกิจของผู้คนในสมัยอยุธยาและกลุ่มอาชีพต่างๆ

- คำให้การชาวกรุงเก่า เป็นคำให้การของเชลยชาวอยุธยาที่ถูกพม่าจับตัวไปเมื่อคราวเสียกรุงศรีอยุธยาใน พ.ศ. ๒๓๑๐

- คำให้การขุนหลวงหาวัด เป็นบันทึกคำให้การของพระเจ้าอู่หมพร กษัตริย์ของอยุธยาในช่วงที่ทรงผนวชอยู่และถูกพม่าจับเป็นเชลยใน พ.ศ. ๒๓๑๐ โดยมีเนื้อหาเกี่ยวกับประวัติศาสตร์อยุธยาตั้งแต่สมัยสมเด็จพระนเรศวรมหาราชจนถึงการเสียกรุงศรีอยุธยาใน พ.ศ. ๒๓๑๐

กล่าวได้ว่าในการใช้หลักฐานประเภทนี้ ผู้ศึกษาต้องมีความระมัดระวัง เนื่องจากข้อมูลที่มีในบันทึกความทรงจำอาจมีความคลาดเคลื่อนจากการเข้าใจผิดหรือจงใจบิดเบือนของผู้บันทึก ซึ่งจะทำให้หลักฐานขาดความน่าเชื่อถือทั้งในแง่ความถูกต้องและความแม่นยำของข้อมูล รวมถึงเรื่องราวที่ปรากฏ

บันทึกความทรงจำ
ฉบับคำให้การขุนหลวงหาวัด
และฉบับคำให้การชาวกรุงเก่า

๖) **วรรณกรรม** วรรณกรรมที่สามารถนำมาเป็นหลักฐานทางประวัติศาสตร์ได้ เช่น มหาชาติคำหลวง ซึ่งเป็นวรรณกรรมทางศาสนา ลิลิตยวนพ่ายเป็นวรรณกรรมยอพระเกียรติของสมเด็จพระบรมไตรโลกนาถในการทำสงครามกับเชียงใหม่ ผู้ใช้ต้องตระหนักถึงวัตถุประสงค์ของวรรณกรรมแต่ละเรื่องย่อมไม่เหมือนกัน เนื่องจากเนื้อหาของวรรณกรรมจะเป็นจินตนาการของผู้แต่ง แต่ข้อมูลที่ใช้ในการแต่งจะเป็นสิ่งที่ผู้แต่งได้พบเห็นจากข้อเท็จจริงในสังคม

นอกจากหลักฐานทางประวัติศาสตร์ประเภทลายลักษณ์อักษรที่กล่าวไป ยังมีหลักฐานทางลายลักษณ์อักษรอีกจำนวนมากที่เราสามารถนำมาศึกษาหาความจริงในอดีต เช่น ชีวประวัติบุคคล เอกสารราชการ จดหมายส่วนตัว วารสาร รวมทั้งหนังสือประวัติศาสตร์ต่างๆ เป็นต้น

๒. หลักฐานที่ไม่เป็นลายลักษณ์อักษร หมายถึง หลักฐานประเภทโบราณสถาน ซึ่งรูปแบบของโบราณสถานสามารถบ่งบอกยุคสมัยในการสร้างหรือการบูรณะโบราณสถานนั้นได้ ทำให้ประมาณการเวลาสร้างและเวลาที่มีการบูรณะได้ นอกจากนี้การที่รูปแบบศิลปกรรมคล้ายคลึงกันก็แสดงถึงการติดต่อสัมพันธ์กัน ส่วนของโบราณวัตถุนั้นก็สามารถพิจารณารูปแบบศิลปกรรมได้ เช่นเดียวกับโบราณสถาน แต่กรณีของโบราณวัตถุนั้นมีข้อพึงระวัง คือ การที่สามารถเคลื่อนย้ายได้ โบราณวัตถุที่พบอาจถูกเคลื่อนย้ายมาจากที่อื่น สถานที่พบโบราณวัตถุอาจจะไม่ใช่แหล่งเดิมก็ได้

ตัวอย่างเช่น โบราณสถานในอุทยานประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยา เป็นหลักฐานทางโบราณคดีที่บอกรูปแบบศิลปกรรมและสถาปัตยกรรมของสมัยอยุธยาได้ อีกทั้งยังสามารถบอกได้ว่ารูปแบบผังพระบรมมหาราชวังสมัยอยุธยานั้นได้รับอิทธิพลในการสร้างจากศาสนาพราหมณ์-ฮินดู ซึ่งสะท้อนให้เห็นความสัมพันธ์ระหว่างกรุงศรีอยุธยากับอาณาจักรเขมร

๑.๒ วิธีการวิเคราะห์ตรวจสอบและประเมินความน่าเชื่อถือของหลักฐานทางประวัติศาสตร์

การศึกษาประวัติศาสตร์สิ่งที่สำคัญที่สุด คือ หลักฐานทางประวัติศาสตร์ เพราะถ้าไม่มีหลักฐานทางประวัติศาสตร์ เราก็ไม่สามารถที่จะรู้ได้ว่ามีอะไรเกิดขึ้นในอดีตบ้าง ในการนี้ผู้ศึกษาประวัติศาสตร์ต้องศึกษาว่าหลักฐานอยู่ที่ไหน หลักฐานนั้นมีความหมายหรือบอกข้อเท็จจริงหรือนักประวัติศาสตร์เรียกว่า ข้อสนเทศ ว่ามีอะไรบ้างและน่าเชื่อถือเพียงใด เป็นจริงหรือไม่ การประเมินคุณค่าหลักฐาน หรือที่เรียกว่า การวิพากษ์วิธีการทางประวัติศาสตร์ แบ่งออกเป็น ๒ ขั้นตอน คือ การตรวจสอบลักษณะภายนอกและการตรวจสอบลักษณะภายใน

๑. การตรวจสอบลักษณะภายนอก หมายถึง การตรวจสอบว่าหลักฐานนั้นเป็นของจริงหรือเป็นเอกสารดั้งเดิมที่ให้ข้อมูลถูกต้องตามความเป็นจริงหรือไม่ ดังนี้

๑.๑ พิจารณาว่าผู้จัดทำนั้นเป็นใคร ตำแหน่งหน้าที่การงานหรือคุณสมบัติอื่นๆ เหมาะสมที่จะเป็นผู้รายงานเหตุการณ์นั้นหรือไม่

๑.๒ พิจารณาว่าหลักฐานนั้นจัดทำขึ้นเมื่อไร อยู่ภายใต้บริบททางการเมือง สังคม และวัฒนธรรมอย่างไร และมีจุดมุ่งหมายในการสร้างอย่างไร

๑.๓ พิจารณาลักษณะของหลักฐาน เช่น บันทึกความทรงจำเขียนขึ้นในขณะนั้นหรือเขียนขึ้นภายหลังเหตุการณ์ เป็นเอกสารคัดลอกหรือเป็นเอกสารตัวจริง

ดัชนี

ก		ย	
การตีความหลักฐานทางประวัติศาสตร์	๑๐	ยกกระบัตร	๗๕
การวิพากษ์วิธีการทางประวัติศาสตร์	๗	ร	
กำแพงเมืองจีน	๕๑, ๕๖	ระบบอุปถัมภ์	๙๒
ค		ฤ	
คูนiform	๓๗, ๔๙	ฤชา	๘๐
จ		ล	
จตุสดมภ์	๗๓, ๑๐๗	ลัทธิขงจื้อ	๕๐
จังกอบ	๗๙	ลัทธิเต๋า	๕๐
เจดีย์ย่อมุมไม้สิบสอง	๙๓	ลัทธิไตรราษฎร์	๒๐
ด		ส	
ตะวันออกไกล	๑๖	สงครามฝิ่น	๒๐
ท		สนธิสัญญาชิโมโนะโงกิ	๒๐
ทัชมาฮาล	๕๕, ๕๙	สมุทภาพไตรภูมิ	๙๔, ๑๑๕
น		สมุหนายก	๗๕, ๗๖, ๑๐๗
นโยบายสี่พันสมัย	๒๑	สมุหพระกลาโหม	๗๕, ๗๖, ๑๐๗
บ		สมัยเมจิ	๒๓, ๒๔
เบดูอิน	๔๐	ส่วย	๘๐, ๑๐๙
ป		เส้นทางสายแพรไหม	๔๖, ๕๑
ประมวลกฎหมายฮัมมูราบี	๓๗	ห	
ผ		หลักฐานชั้นต้น	๒, ๓
ผู้รัง	๗๕, ๑๐๘	หลักฐานชั้นรอง	๒, ๓
พ		อ	
พระคลังสินค้า	๗๘, ๗๙	อากร	๘๐
พระเจ้าฟ้างแผงเชิง	๖๖	อาณัติสวรรค์	๑๙, ๕๐
ไพร่	๘๑, ๙๑, ๙๒, ๑๐๙	อารยะขัดขืน	๓๐
ม		อารยธรรมสินธุ	๕๒
เมโสโปเตเมีย	๓๗, ๔๘	โอเปก	๔๑

 IMAC EDUCATION

ใบอนุญาตให้ใช้สื่อการเรียนรู้ในสถานศึกษา

เลขที่ ๑๓/๒๕๕๖

วันที่ ๔ เดือน กรกฎาคม พ.ศ. ๒๕๕๖

หนังสือเรียน รายวิชาพื้นฐาน ประวัติศาสตร์ ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๒
กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน
พุทธศักราช ๒๕๕๑ ของ บริษัท แม็คเอ็ดดูเคชั่น จำกัด เรียบเรียงโดย นายธีระ นุชเปี่ยม และ
นายธีรพร พรหมมาศ

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานได้พิจารณาแล้ว อนุญาตให้ใช้ในสถานศึกษา
๕ ปี นับตั้งแต่ปีการศึกษา ๒๕๕๖ ถึงปีการศึกษา ๒๕๖๐

(นายชินภัทร ภูมิรัตน)

เลขาธิการคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

หมายเหตุ

- หลังจากได้รับใบอนุญาตแล้ว หากตรวจพบเหตุที่ทำให้หนังสือที่ได้รับใบอนุญาตนี้มีคุณภาพต่ำกว่ามาตรฐาน ขอสงวนสิทธิ์ให้ผู้ถือใบอนุญาตแจ้งเตือนผู้รับใบอนุญาตปรับปรุงแก้ไขภายใน ๙๐ วัน นับตั้งแต่วันที่ได้รับแจ้ง หากผู้รับใบอนุญาตไม่ดำเนินการให้แล้วเสร็จด้วยเหตุใดก็ตามในระยะเวลาที่กำหนดให้ ให้ถือว่าใบอนุญาตนี้สิ้นสุด
- ใบอนุญาตฉบับนี้ใช้ได้เฉพาะหนังสือเท่านั้น และไม่ให้นำใบอนุญาตนี้ไปพิมพ์ในหนังสือเรื่องอื่นที่มีได้รับอนุญาตเป็นอันขาด

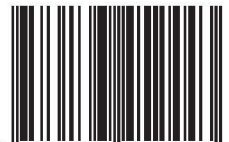
หนังสือเรียนแม็ค
ประวัติศาสตร์
ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๒

2423115110

MAC | MAC EDUCATION

www.MACeducation.com

9 786163 452443

ราคา ๙๕ บาท